مەترسی و دەرفەتەکانی بەردەم عێراق و هەرێمی کوردستان لە گەڕانەوەی "ترەمپ"دا

د. یاسین تەها، پسپۆڕ لە مێژووی ئایینزا ئیسلامییەکان و شارەزا لە کاروباری عێراق

گەڕانەوەی دۆناڵد ترەمپ بۆ کۆشکی سپی بۆ جارێکی دی، عێراق و هەرێمی کوردستان دەخاتە بەردەم قۆناغێکی نوێ؛ بەو پێیەی ئەم پانتاییە لە بازنەی گرنگیدان و ناوچە کاریگەرەکانە بە پەرەسەندنەکانی سیاسەتی ئەمریکا، هەروەها کۆمەڵێك دۆسییەی هاوبەش و دووقۆڵییشی لەگەڵ واشنتۆندا هەیە، لە پێش هەموویانەوە چارەنووسی هێزەکانی ئەمریکا لەم وڵاتە و چۆنێتیی ڕێکخستنی پەیوەندییەکانی لەگەڵ ڕکابەرە سەرەکییە ناوچەییەکەی ئەمریکا کە ئێرانە.

ئەم شرۆڤەیە هەوڵ دەدات وێنایەکی گشتی لەسەر لێکەوتەی گەڕانەوەی ترەمپ لەسەر عێراق و هەرێمی کوردستان پێشکەش بکات و، مەترسی و دەرفەتەکان ئاماژە پێ بکات.

هێڵە گشتییەکانی سیاسەتی ترەمپ لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست

نیمچە کۆدەنگییەك لەنێو شرۆڤەکارانی دنیادا هەیە، کە ترەمپ سەرۆکێکی خاوەن تێز و بۆچوونی قووڵ نییە، بەڵکوو زیاتر پیاوی سوپرایز و بڕیاری سەرپێییە لەبەر ڕۆشنایی هەڵهێنجان و تێگەیشتنە خێرا تایبەتەکانی خۆی. هەروەها ناوبراو ڕاهاتووە لەگەڵ ئەوەی باز بەسەر دەزگە کلاسیکییەکانی دروستکردنی بڕیار بدات و پشت بە توانا و شۆ تایبەتەکانی خۆی لە حوکمڕانیدا ببەستێت؛ ئەم تایبەتمەندییەیش وا دەکات پێشبینیکردنی هەنگاوەکانی زۆر قورس بێت. بەڵام بە گوێرەی شرۆڤەی باڵیۆزی پێشوو و توێژەری ئەمریکی "ڕۆبەرت فۆرد" کە پشتئەستوورە بە ئەزموونی ترەمپ و گوتاری هەڵمەتەکەی، دەشێت گرنگترین سیاسەتەکانی لەسەر ئاستی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لەم خاڵانەدا بخرێنە ڕوو[1]:

_ جێبەجێکردنی "پڕۆژەی 2025" کە پلانێکی گشتگیرە و بۆ ئیدارەی ترەمپ ئامادە کراوە. لە ساڵی 2022 ترەمپ خۆی ستایشی کردووە و چەند بەرپرسێکی پێشووی ئیدارەی یەکەمی، ئامادەیان کردووە. پلانەکە جەخت لەوە دەکاتەوە پێویستە هاوبەش و هاوپەیمانەکانی ئەمریکا ڕۆڵی زیاتر لە پێشگیریکردن لە ئێران ببینن، لەوانەیش وڵاتانی کەنداو لەسەر ئاستی تاك و کۆ. ئەمەیش یارمەتیی ئەمریکا دەدات خۆی بۆ ئاسیا و چین یەکلایی بکاتەوە، هەروەها دەرفەت دەدات بە ئەمریکا چەکوچۆڵی زۆر بە وڵاتانی کەنداو بفرۆشێت و، لەو ڕێگەیەوە کەرتی پیشەسازیی سەربازیی ئەمریکا دەبووژێتەوە.

_ سەرباری گرنگیدانی زۆر بە چین، ئێران ئاڵنگارییەکی گەورەیە بۆ ئەمریکا لە ناوچەکەدا. لە کۆنگرەی کۆمارییەکانیشدا لە تەمموزی 2024، ترەمپ بانگەشەی ئەوەی کرد تاران 230 ملیار دۆلار پارەی یەدەگی هەیە و بەهۆی سووککردنی گەمارۆکانەوە دەستی کەوتووە؛ ***عێراقیش کە بووەتە پاشکۆی ئێران، 300 ملیار دۆلاری لەبەردەستە***. بەم پێیەیش ترەمپ وەك یەك پاکێج مامەڵە لەگەڵ ئێران و عێراقدا دەکات؛ یان لانی کەم عێراق لە ڕوانگەی ئێرانەوە دەخوێنێتەوە و لای ئەو شوناسێکی سەربەخۆی نییە.

_ کۆمارییەکان لە "پڕۆژەی 2025"دا هانی ترەمپ دەدەن دەستبەرداری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست نەبێت، چونکە بەجێهێشتنی وا دەکات "ناوچەکە بچێتە ناو پاشاگەردانی و، دەبێتە نێچیری ڕکابەرەکانی ئەمریکا." پرۆژەکە پێشنیاری هاوپەیمانییەکی چوارقۆڵی دەکات لە نێوان ئیسرائیل، میسر و وڵاتانی کەنداو، لەگەڵ ئەمریکا بۆ بەرەنگاربوونەوەی ئێران. ئەمەیش هاوشێوەی هاوپەیمانیی چوارقۆڵیی ئەمریکا، ژاپۆن، کۆریا و هیندستانە دژی هەژموونی چین.

_ پشتیوانیکردنی کراوە لە ئیسرائیل و پابەندیی ڕەها بە پاراستنی ئاسایشی دەوڵەتی عیبری لە ڕێگەی بەهێزکردنییەوە بۆ ئەوەی بتوانێت بەسەر هەڕەشەکانی ئێران و حەماس و حزبوڵڵادا زاڵ بێت. لەم نێوەیشدا ترەمپ خۆی پەیوەست ناکات بە "چارەسەری دوو دەوڵەت" و، زیاتر بە لای پرۆژەی دابەشکردنی فەلەستینییەکاندا دەچێت. سەرباری ئەمەیش ترەمپ لایەنگری کۆتاییپێهێنانی بەپەلەی جەنگی غەززەیە[2]، بەڵام وردەکاریی ئەو کۆتاییهێنانە هێشتا ئاشکرا نییە.

_ بەهێزکردنی پەیوەندی لەگەڵ تورکیا بۆ هێشتنەوەی لە بەرەی ڕۆژاوا لە کێبرکێ لەگەڵ ڕووسیا و چین. ئەگەر ئەمەیش بچێتە سەر، ئەوە ئەگەری زۆر بۆ کشانەوەی سوپای ئەمریکا لە باکووری سووریا و ڕۆژهەڵاتی فورات (ڕۆژاوا) هەیە.

بەپێی خەمڵاندنی نێردراوی پێشووی ترەمپیش بۆ ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، "جیسۆن گرینبلات"، پایەکانی سیاسەتی ترەمپ لە ئیدارەی دووەمیدا بەم جۆرە دەبن[3]:

_ کۆتاییهێنانی بەپەلەی جەنگەکان پاش بەدیهێنانی سەرکەوتن.

_ گرنگیدان بە سعوودیا وەك هاوبەشی سەرەکی لە ناوچەکە.

_ ڕۆڵبینینی وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لە فەراهەمکردنی ئاشتی و پەرەپێدان.

_ دروستکردنی هەماهەنگی لە نێوان ئیسرائیل و وڵاتانی جیهانی عەرەبی.

_ پشتیوانیکردنی ئەو هێزانەی کە پاڵپشتیی خۆیان دەکەن و بەرژەوەندیی ئەمریکا دەپارێزن.

_ بەرەنگاربوونەوەی ڕوونی مەترسییە ئێرانییەکان بەبێ هەوڵدان بۆ جەنگی ڕووبەڕوو، لەگەڵ لەبەرچاوگرتنی ئەوەی ئەگەری هێرش بۆ سەر ئێران دوور نییە.

_ بەگژداچوونەوەی لەمپەرەکانی بەردەم پرۆژەکانی ترەمپ لەلایەن باڵە ئێرانییەکانەوە.

_ دانوستانکردن لە پێگەی هێزەوە لەگەڵ هەڕەشەکردنی ناواخندار بە بەکارهێنانی هەر هێزێك کە گونجاو بێت بۆ ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی لە جیهان.

لە لایەکی دیکەوە ئەو ئەنجامگیرییە ئەمریکییانەی لەبارەی کۆی سیاسەتی پێشبینیکراوی ترەمپ هەن، جەخت لە دوو خاڵی سەرەکی دەکەنەوە:

یەکەم: دروستبوونی ڕکابەری لە نێوان دەزگەکانی ئەمریکا لەسەر دەستڕۆیشتوویی (نفووز)؛ لەم

نێوەندەیشدا ڕادیکاڵەکان و کلاسیکییەکان بەریەك دەکەون و چانسی سەرکەوتنیش بۆ توندڕەوەکانە و، میانڕەوەکان دەکەونە دڵەخورتێ و نیگەرانی.

دووەم: کرۆکی سیاسەتی دەرەکیی ترەمپ بەرژەوەندیخوازیی پەتی دەبێت (naked transactionalism) ئەویش لە ڕێگەی سەفقە و ڕێککەوتنەوە[4].

گرێ گەورەکەی عێراق لەگەڵ ترەمپدا

پاش ئەوەی لەسەر فەرمانی ترەمپ هێزەکانی ئەمریکا جەنەڕاڵ "قاسم سولەیمانی" فەرماندەی سوپای قودسی ئێرانی و "ئەبو مەهدی موهەندیس"ی سوپاسالاری حەشدی شەعبیی عێراقییان لە فڕۆکەخانەی بەغدا کوشت (2020)، دەسەڵاتی دادوەریی عێراق لە سەرەتای 2021دا فەرمانی گرتنی بەپێی ماددەی (406)ی یاسای سزادان بۆ دۆناڵد ترەمپی سەرۆکی وڵاتە یەکگرتووەکان دەرکرد[5]. ناوەڕۆکی ماددە یاساییەکەیش کوشتنی بەئەنقەستە لەگەڵ پلاندانانی پێشوەختە کە سزاکەی دەگاتە دەرکردنی حوکمی لەسێدارەدان لە حاڵەتی ساغبوونەوەی تۆمەتەکە[6]. ئەم فەرمانەیش لە ئێستادا بووەتە جێگەی پرسیار و مقۆمقۆ، کە ئاخۆ حکوومەتی عێراق چۆن دەتوانێت مامەڵە لەگەڵ سەرۆکێکدا بکات لە دەسەڵاتە قەزاییەکانی وڵاتەکەیدا داواکراوە. هەندێك پێیان وایە ئەگەر فەرمانی گرتنەکە تەنیا لەلایەن دادگەیەکی لێکۆڵینەوەوە دەرکرایە، دەرفەت هەبوو بۆ پەردەپۆشکردنی، بەڵام پاش ئەوەی سەرۆکی دەسەڵاتی دادوەری "فایەق زێدان" لە کاتی خۆیدا ڕاگەیاندنی فەرمانی گرتنەکەی لەئەستۆ گرت و جەختی کردەوە "هیچ دوودڵی ناکەن لە گرتنەبەری ڕێوشوێنی یاسایی دژی ترەمپ[7]"، پەردەپۆشکردنی بڕێك ناخۆشترە؛ بەڵام یاساییەکان باس لەوە دەکەن بەپێی ڕێککەوتنەکانی ڤیەننا ئەوانەی دەبنە سەرۆکی دەوڵەت، خاوەن پارێزبەندیی یاسایین و ناکرێت لێپێچینەوەیان لەگەڵدا بکرێت[8]. ئەمەیش دەرچەیەکی قوتاربوونە و تەنانەت لە نێوخۆی ئەمریکاش ترەمپ داوا و سکاڵاکانی سەری ڕادەگیرێن و حاڵەتەکە تەنیا عێراق نییە.

لە پاش ڕاگەیاندنی سەرکەوتنی ترەمپیشەوە عێراق بەفەرمی و خێرا لە ڕێگەی سەرۆککۆمار و سەرۆکوەزیرانەوە پیرۆزبایی پرۆتۆکۆڵییان لە ترەمپ کرد؛ لە پەیامەکانیشیاندا هیوای کارکردنی هاوبەشیان لەگەڵدا خواست. ئەمەیش دەشێت فەرامۆشکردنی کردەییانەی ئەو فەرمانی گرتنە بێت کە لە بەغدا دژی ترەمپ دەرچووە.

لە پەیوەندیی تەلەفۆنیی سەرۆکوەزیران، "محەمەد شیاع سوودانی"دا لەگەڵ ترەمپ، بەپێی بەیاننامەی فەرمیی بەغدا، ناوبراو ئامادەیی کاری هاوبەشی دەربڕیوە لەگەڵ حکوومەتی عێراقی؛ چ لەبارەی دۆسییە هاوبەشەکان، چ بارودۆخی ناوچەکە. نەك هەر ئەوە بەڵکوو خوازیاریش بووە سوودانی لە دەرفەتێکی نزیکدا سەردانی واشنتۆن بکات[9]؛ هەر بەپێی بەیاننامەکەی حکوومەتی عێراق.

گرفت و مەترسییەکانی سەر عێراق لە ئیدارەی ترەمپدا

بەپێی پێدراوە بەردەستەکان، گەڕانەوەی ترەمپ بۆ کۆشکی سپی، عێراق دەخاتە بەردەم کۆمەڵێك ئاستەنگ و پێشهات کە گرنگترینیان دەشێت ئەمانەی خوارەوە بن:

_ بەو پێیەی دروشمی سەرەکیی هەڵمەتی ترەمپ گێڕانەوەی ناوبانگی ئەمریکا بووە، باوەڕێك هەیە کە

ناوبراو چاوپۆشی لە بەکارهێنانی عێراق نەکات وەك پانتاییەکی پشتیوانی لە ئێران لە ڕێگەی هەژموونی گرووپە شیعەکانەوە. لە لێدوانەکانیشیدا ترەمپ ئاماژەی بەوە کردووە پارە و سامانی عێراق بۆ بەهێزکردنی ئێران ئاراستە دەکرێت. ئەمەیش دەیخاتە بەردەم ئەگەری سزادان و بەئامانجگرتن، لە حاڵەتێکدا کە ترەمپ بڕیار بدات بەتوندی بەرپەرچی ئێران و باڵەکانی بداتەوە.

_ عێراق ئەزموونێکی باش و ئەرێنیی نییە لەگەڵ ویلایەتی یەکەمی ترەمپ (2016_2020)، بەتایبەت کە ناوبراو بە شێوەیەکی کتوپڕ سەردانی سەربازگەی ئەمریکای کرد لە ڕۆژاوای عێراق، بێ ئەوەی لە بەغداوە بڕوات (2018). ئەوکاتیش ئەمە بە "پێشێلکردنی سەروەریی خاکەکەی" لێك درایەوە و دەگوترا هاتن و چوونەوەکەی بەبێ ئاگاداریی حکوومەتی عێراق بووە و هیچ ڕێزی لە سەروەریی وڵاتەکە نەگرتووە[10].

_ ترەمپ لە ئیدارەی یەکەمیدا (2016_2020) هەڕەشەی زۆری لە عێراق کردووە ئەگەر خاکەکەی ببێتە گۆڕەپانی هێرشکردنە سەر بەرژەوەندییەکانی ئەمریکا. لە ئێستایشدا عێراق کەوتووەتە ناوەڕاستی جوگرافیای جەنگ و ڕووبەڕووبوونەوەی ئێران و ئیسرائیل و، پاڵێوراوە بۆ ئەوەی بۆ هەمان مەبەست بەکار بهێنرێت.

_ پشتیوانیی ڕەهای ترەمپ لە ئیسرائیل پێچەوانە و دژە لەگەڵ سیاسەت و خواستی میللی و فەرمیی عێراق کە پشتیوانیکردنە لە غەززە و باشووری لوبنان. بەم هۆیەیشەوە هەر چەشنە نزیکبوونەوەیەکی حکوومەتی عێراق لە ئیدارەی ترەمپ، بەر ناڕەزاییی بنکەی جەماوەریی شیعی و ڕای گشتیی عێراقی دەکەوێت کە بەشێکن لە تووڕەییی شەقامی عەرەبی و ئیسلامی دەربارەی کاولکارییەکانی فەلەستین و لوبنان. هەروەها مەترسییەك هەیە لە ئیدارەی ترەمپدا پرۆژەی گریمانکراوی ڕاگواستنی شیعەی لوبنان بۆ عێراق سەر بگرێت. زەمینەی ئەمەیش پاش کاولکردنی باشووری لوبنان، لەبارتر بووە[11].

_ هەرچەندە ترەمپ لایەنگری کەمکردنەوەی دەستوەردانی سەربازی بووە لە عێراق و ئەفغانستان، بەڵام هیچ کات سڵ لە بەکارهێنانی هێز بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی ناکاتەوە. ئەمەیش باوەڕی کەسانی نزیك لە ترەمپە و بەدووری نازانن هێز بەرامبەر ئێران بەکار بهێنێت ئەگەر لە پرۆژە ئەتۆمییەکەی بچێتە پێشەوە[12]. ئەم ئامادەیییەیش بۆ عێراق حاڵەتێکی نەرێنییە کە توانای کۆنترۆڵکردنی باڵە ئێرانییەکانی ناوخۆی نییە لەو حاڵەتەدا.

_ پێداگریی ترەمپ لەسەر جێبەجێکردنی گەمارۆکانی سەر ئێران بەبێ هەڵاواردن، وا دەکات چاوپۆشی ئەمریکا لەسەر فرۆشتنی نەوتی ئێران بە چین هەڵگرێت. ئەم ئاسانکارییەیش لە سەردەمی بایدندا بەرامبەر بە ڕاگرتنی هێرشی باڵە ئێرانییەکان بۆ سەر هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق و سووریا بە ئێران بەخشراوە[13]. لە حاڵەتی هەڵوەشانەوەی ڕێککەوتنە ناڕاستەوخۆکەیشدا ئەگەری گەڕانەوەی گرژی بۆ عێراق هەیە.

_ چاوەڕوان دەکرێت ترەمپ ڕێچکەیەکی توند بەرامبەر عێراق بگرێتە بەر، ئەگەر بەردەوام بێت لە کڕینی سووتەمەنی لە ئێران و ڕەنگە ڕێگەپێدانەکانی بۆ نوێ نەکاتەوە[14]. ئەگەریش ترەمپ سەرچاوەکانی وزەی ئێرانی بکاتە ئامانج، لێکەوتەی خراپی لەسەر عێراق دەبێت، چونکە 50%ی سەرچاوەکانی گازی سروشتیی عێراق لە ئێرانەوەیە[15].

_ باوەڕێك هەیە کە ئیدارەی ترەمپ **چیدی یاریکردنی گرووپەکانی عێراق لە ناوچەی خۆڵەمێشی قبووڵ**

نەکات و عێراق بخاتە بەردەم دوو بەرداش: دۆست و دوژمن. ئەم خۆیەکلاکردنەوەیەیش بۆ عێراق لێکەوتەی هەیە[16].

_ **گرووپە شیعەکان عێراقیان خستووەتە بەرەی** دژەئەمریکا و، ئەوەیان یەکلایی کردووەتەوە ئەوان بەشێکن لە "بەرەی موقاوەمە" بەبێ ڕەچاوکردنی ئەگەری گەڕانەوەی ترەمپ.

_ وڵاتانی کەنداو بۆ ڕازیکردنی ترەمپ سیاسەتی هەرزانکردنی نرخی نەوت پەیڕەو دەکەن بۆ سووککردنی باری سەرشانی واشنتۆن و بازاڕەکانی ئەمریکا. ئەمەیش لێکەوتەی لەسەر دارایی عێراق دەبێت.

دەرفەتە هاوبەشەکانی عێراق و ئیدارەی ترەمپ

سەرباری هەڕەشە و مەترسییەکانی سەرەوە، هەندێك دەرفەتی هاوبەشیش هەن بۆ کارکردنی عێراق لەگەڵ ترەمپ، کە دەشێت لەم خاڵانەدا کورت بکرێنەوە:

_ عێراق پانتاییەکی گرنگە بۆ ستراتیژییەتی ئەمریکا لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، بەتایبەت پاش ئەو خەرجی و قوربانییانەی ئەمریکا لە پاش 2003 داویەتی بۆ ڕووخاندنی ڕژێمی پێشوو. هەروەها عێراق گرنگە بۆ ئاسایشی وزە و، 5%ی نەوتی جیهان بەرهەم دەهێنێت؛ جگە لەوەیش بۆ پاراستنی ئاسایشی هاوپەیمانانی ئەمریکا گرنگە[17].

_ عێراق و ئەمریکا ڕێککەوتننامەیەکی چوارچێوەییان هەیە بۆ ڕێکخستنی پەیوەندییەکانیان (صوفا)، هەروەها چەند لیژنەیەکی ئەمنیی هاوبەشیان هەیە لەبارەی پێداچوونەوەی دۆخی سەربازی و چارەنووسی هێزەکانی ئەمریکا. هەر لەم بەینەیشدا بەشی هەرە زۆری چەك و تەقەمەنیی عێراقی و ڕاهێنان و مەشقی سوپا و هێزە ئەمنییەکانی، ئەمریکین و ئاسمان و سیستەمە هەواڵگری و سەربازییەکەی، پەیوەستە بە سوپای ئەمریکاوە. ئەمەیش وا دەکات هیچ سەرۆکێکی ئەمریکی نەتوانێت دەستبەرداری ببێت.

_ عێراق دەتوانێت ڕۆڵی ناوبژیوانی لە نێوان ئەمریکا و ئێران ببینێت و پەیامی واشنتۆن بە تاران بگەیەنێت. هەندێك سەرچاوەیش باس لەوە دەکەن لە دوا پەیوەندیی تەلەفۆنیی سوودانی و ترەمپدا ئەوە ڕووی داوە[18].

_ باوەڕ وایە ترەمپی 2024 جیاوازتر بێت لە ترەمپی 2016. لە خولی یەکەمدا ئەزموونی کەمتر بووە و کەمتر پێگەیشتوو بوو؛ جگە لەوەیش ئەزموونی ویلایەتی یەکەمی بەردەستە و، دەشێت بەرچاوڕوونیی تێدا بێت. لە ئێستایشدا ترەمپ دەور دراوە بە ڕاوێژکاری جۆراوجۆر و، سەیری بەرژەوەندیی ئەمریکا دەکات[19].

_ دەشێت ترەمپ ڕازی بێت بە کشانەوەی هێزەکانی ئەمریکا هەنگاو بە هەنگاو لە ساڵانی 2025 و 2026؛ ڕەنگە ئەم خشتەیەیش خێراتر بکات لە سۆنگەی پێداگریکردن لەسەر گرنگیدان بە ناوخۆی ئەمریکا و کەمکردنەوەی دەستوەردانی سەربازیی ڕاستەوخۆ لە دەرەوە[20]. ئەمەیش بۆ هێزە شیعە عێراقییەکان گرنگ و ئامانجە.

_ عێراق دەتوانێت دەرگەی وەبەرهێنان بۆ کۆمپانیا ئەمریکییەکان واڵا بکات و ئەوەیشی تا ئێستا لە

کەسانی نزیکی سەرۆکوەزیرانەوە دەرچووە، باس لەوە دەکەن سوودانی خواستی هەیە زیاتر لە پەیوەندیی ئەمنی لەگەڵ واشنتۆندا بچێتە پێش و لێکگەیشتنی نوێ لەگەڵ کۆشکی سپیدا بکات، بەتایبەت لە کەرتی وزەدا[21].

_ لەناو تیمی ترەمپدا ژنە پارێزەرێکی کلدانیی عێراقی هەیە بە ناوی "ئیلینا حەببە". ئەم ژنە 39 ساڵانەیە سەرپەرشتیی کاروباری یاسایی ترەمپ دەکات و بریکاری بووە لە چەند دۆسییەیەکی هەستیاردا؛ هەروەها شانازی بە ڕەچەڵەکی باوك و دایکی خۆیشییەوە کردووە، کە بەر لە 40 ساڵ لە عێراق هەڵهاتوون[22]. دەشێت ئەم ژنە بەکار بهێنرێت بۆ پەیوەندیکردنی بەرپرسانی عێراق و ترەمپ. هەروەها جێگری سەرۆکی ئەمریکا "جی دی ڤانس" پێشتر لە نێوان 2003_2007 لە هێزەکانی پیادەی دەریایی خزمەتی لە عێراقدا کردووە[23]. بەم هۆیەیشەوە بە کێشەکانی عێراق ئاشنایە و، دەشێت هاوشێوەی بایدن لە سەردەمی ئۆباما لە دۆسییەی عێراقدا کار بکات.

هەرێمی کوردستان و بەشەکانی تری کوردستان

دەرهەق بە هەرێمی کوردستان، لە سایەی گەڕانەوەی ترەمپدا بۆچوونێك هەیە پێی وایە ترەمپ دەستکاریی بنەڕەتیی سیاسەتی ئەمریکا بەرامبەر کورد ناکات[24]؛ سیاسەتی ڕاگەیەنراوی ئەمریکاش "پشتیوانیکردنی هەرێمێکی کوردستانی بەهێزە لە چوارچێوەی عێراقی فیدراڵدا." بەڵام بەهۆی ئەوەی لە ئیدارەی ترەمپدا 16ی ئۆکتۆبەری کەرکووك و کەوتنی عفرین و دروستکردنی پشتێنەی ئەمنیی تورکی لە ڕۆژهەڵاتی فورات (ڕۆژاوا) ڕوویان دا، مەترسییەك هەیە کە ترەمپ هاوشێوەی ئیدارەی دیموکراتەکان بەتەنگ کێشەی کەمایەتییەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و پرسی دیموکراسییەوە نەیەت و زیاتر فۆکەس بخاتە سەر هێزە گەورە و خاوەن بەرژەوەندییەکان لە ناوچەکەدا. لەم نێوەندەیشدا بۆچوونێك هەیە پێی وایە دەشێت ترەمپ کشاندنەوەی سوپای وڵاتەکەی لە عێراق و باکووری سووریا خێراتر بکات. بەپێی ئەو ئاماژانەیشی بەردەستن، کشانەوەی ئەمریکا لە زیانی پێکهاتەکانی کورد و سوننە و هاوپەیمانەکانی ئەمریکایە لە ناوچەکەدا، هەروەها بۆشاییی ئەمریکاش لەلایەن ڕکابەرانی واشنتۆنەوە پڕ دەکرێتەوە. ئەمەیش لەدەستدانی خاڵە لەلایەن ئەمریکاوە بەرامبەر بەرەی چین و ڕووسیا و، ڕوودانی جێگەی گومان و ئەگەری زۆرە[25]؛ بەڵام پێشهاتێکە دەبێت هەرێمی کوردستان ڕەچاوی بکات.

لە ئۆکتۆبەری 2019 کە ترەمپ لەپڕ بڕیاری کشاندنەوەی سوپاکەی دا لە باکووری سووریا و ڕۆژهەڵاتی فورات، هەندێك میدیای بریتانی هەنگاوەکەیان بە "خیانەت" لە قوربانییەکانی کورد دژی داعش لە قەڵەم دا[26]. لەو ماوەیەیشدا ترەمپ "شەش لێدوانی چەواشەکارانەی" دەربارەی ڕۆژهەڵاتی فورات و جەنگی داعش و پەیوەندیی کورد و تورکیا ڕاگەیاند [27]؛ پێشتریش لە هەرێمی کوردستان هەمان هەست و دڵشکان بەرامبەر بە تەماشاکەرمانەوەی ئەمریکا هەبوون لە ڕووداوەکانی 16ی ئۆکتۆبەری کەرکووك، لە کاتێکدا هێزە فیدراڵییەکان و پێکهاتەکانی نێو دەزگەی حەشدی شەعبی بەرەو سنوورەکانی هەرێم جموجۆڵیان پێ کرا.

سەرباری ئەمانەیش دەشێت هەرێمی کوردستان لە ویلایەتی دووەمی ترەمپدا بتوانێت لەبەر ڕۆشناییی ئەزموونی ویلایەتی یەکەم، لە سیستەمی نوێی هەرێمایەتیدا خۆی بگونجێنێت و هاوکار بێت لە بەرقەرارکردنی بەرژەوەندییە هاوبەشەکان لە ڕێگەی ئەو پەیوەندییە دیپلۆماسی و ئەمنییانەی لەگەڵ ئەمریکا

و وڵاتانی هاوپەیمانیی نێودەوڵەتی دژی داعش هەیەتی[28]؛ بەتایبەت کە لە دوا دیداری میدیاییی باڵیۆزی ئەمریکاشدا لە هەولێر "ئەلینا ڕۆمانۆڤسکی" جەخت لەوە کراوەتەوە ئەمریکا پابەندی و ئامادەییی بەهێزی لە کوردستان هەیە. هەرێم پردی ژمارەیەك کۆمپانیای ئەمریکییە لە ناوچەکە و جێپێیەکە بۆ وەبەرهێنان لە ناوچەکە و عێراق؛ هەندێك لەو وەبەرهێنانانەیش بەرهەمیان هەبووە و لقیان گواستراوەتەوە بۆ بەغدا[29]. بەڵام سیاسەتی ترەمپ تا ڕادەیەکی زۆر پەیوەستە بەو ستافەی کە بۆ ئیدارەکەی دیاری دەکات.

لە پاش ڕاگەیاندنی سەرکەوتنی ترەمپیشەوە ئیسرائیل هەوڵ دەدات کورد وەك هاوپەیمان وێنا بکات بۆ هەراسانکردنی تورکیا و سووریا و ئێران. لەم بارەیشەوە وەزیری نوێی دەرەوە لە تەلئەبیب "گەدعون ساعر" لە بەیاننامەیەکدا نووسیویەتی: "گەلی کورد هاوپەیمانێکی سروشتیی ئێمەن." هەروەها دەڵێت: "پێویستە دەستی یارمەتییان بۆ درێژ بکەین و پەیوەندییان لەگەڵدا بەهێز بکەین. ئەم کارە ڕەهەندی سیاسی و ئەمنییشی هەیە"[30]. ئەم بانگەوازە ئەگەرچی لە بەرژەوەندیی دۆخی هەرێمی کوردستاندا نییە و زیاتر هەراسانکردنی میدیاییی ڕکابەرانی ئیسرائیلە، بەڵام بە دیوێکی تردا گرنگیی هەڵکەوتەی جوگرافیای کوردستان لە گۆڕەپانی ململانێ ناوچەییەکەدا دەردەخات و دەشێت وەبەرهێنانی تێدا بکرێت.

سەرباری ڕەشبینییەکانیش لە هەنگاوەکانی ترەمپ، مەرج نییە هەموو پلان و بەرنامەکانی سەرۆکی ژمارە 47ی ئەمریکا ڕێگە بدۆزنەوە بۆ جێبەجێکردن؛ هەروەها مەرج نییە بڕیارە کتوپڕەکانی لەسەر ئەرز زەمینەیان هەبێت بۆ پراکتیزەکردن؛ ئەمەیش لە ئەزموونی ئیدارەی یەکەمدا (2016_2020) بەڕوونی دیار بوو. هەندێك لە بڕیارەکانیش بەر دیواری دەزگە ئەمنی و سەربازییە دێرین و کلاسیکییەکانی ئەمریکا کەوتن و ڕاگیران، وەك: بڕیای کشاندنەوەی سوپاکەی لە ڕۆژهەڵاتی فورات لە سووریا.

کۆبەند

گەڕانەوەی ترەمپ، جیهان و ناوچەکە و عێراقی خستووەتە بەردەم پێشهات و پێشبینیی نوێ. ناونیشانی سەرەکیی قۆناغی داهاتوویش دەشێت "ناڕوونی" بێت، چونکە سروشتی سەرکردایەتیی ترەمپ وایە لە بری کاری دەزگەیی و پەنابردن بۆ دامەزراوەکانی بڕیار، تاکلایەنە و لەپڕدا بڕیار دەدات و زیاتر پشت بە پەیوەندییەکانی خۆی لەگەڵ سەرکردەکانی جیهان دەبەستێت.

دەربارەی عێراق دۆخەکە هەستیارترە چونکە هێشتا کێشەی قووڵ هەیە کە ئایا ئەمریکا هاوپەیمان و دۆست یان دوژمنی عێراقە؟ ئەمەیش وا دەکات دۆخی ئەم وڵاتە بەڕووی کاردانەوەی جۆراوجۆری ترەمپدا کراوە بێت؛ لەگەڵ ئەوەیشدا عێراق هەندێك کەرەستە و ڕایەڵی هەیە بۆ گرێدانی پەیوەندی لەگەڵ ئیدارەی نوێ، ئەگەر زەمینەی نێوخۆیی لەبار بێت و بتوانێت لەگەڵ ئەمریکای ترەمپ بەرکاریان بکات. لەنێو ئەم ئاڵۆزییەیشدا هەرێمی کوردستان و بەشەکانی دیکەی کوردستان دەکەونە ژێر کاریگەرییەوە و؛ وریایی و چاوکراوەیی پێویستە بۆ پەیوەستکردنەوەی هەرێم بەو بلۆکبەندییە سیاسی و ئەمنییانەی بۆ هەماهەنگی لەگەڵ سیستەمی نوێی زاڵ و باڵادەست لە ناوچەکە، پێك دەهێنرێت.

[1]. https://bit.ly/4fn8YBW

[2]. https://bit.ly/4epRVxG

[3]. https://bit.ly/4fJn6Fv

[4]. https://2u.pw/BhZGXcFn

[5]. https://bit.ly/40Fhwzq

[6]. https://bit.ly/4emYIZe

[7]. https://bit.ly/4fiAKj6

[8]. https://bit.ly/40Fhwzq

[9]. https://bit.ly/4fh3GI4

[10]. https://bit.ly/48FyArb

[11]. https://2u.pw/jgNB4GEE

[12]. https://bit.ly/3UJjLxY

[13]. https://2u.pw/ciGimAu6

[14]. https://2u.pw/ciGimAu6

[15]. https://2u.pw/UNyQYVJ9

[16]. https://2u.pw/0qrbNNLC

[17]. https://2u.pw/HM1vHoMp

[18]. https://2u.pw/wCLz4O21

[19]. https://bit.ly/3O3hqug

[20]. https://2u.pw/ciGimAu6

[21]. https://bit.ly/48FyArb

[22]. https://2u.pw/hWsUrALB

[23]. https://2u.pw/qskZ6OXV

[24]. https://2u.pw/yKV9OwQ7

[25]. https://2u.pw/a29uApsd

[26]. https://2u.pw/J06X14SB

[27]. https://2u.pw/WdBcrRO6

[28]. https://2u.pw/pR9KBb1f

[29]. https://2u.pw/UcltND6f

[30]. https://2u.pw/bd3y5bKI